

УДК 37.015.31.016:78:[004]

Павленко Наталія Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка, м. Полтава, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ МУЗИЧНИХ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ НАРАТИВІВ

У статті розглядаються особливості застосування медіатехнологій у загальній мистецькій освіті в контексті реалізації поліхудожнього підходу до формування інформаційно-комунікаційної, предметної мистецької та міжпредметної естетичної компетентностей учнів; окреслено методика застосування музичних мультимедійних наративів на уроках музичного мистецтва в основній школі; визначено етапи створення мультимедійних презентацій та закономірності добору змісту; розглянуто можливості залучення учнів до мультимедійної художньої творчості.

Ключові слова: музичний мультимедійний наратив, наративне навчання, рефлексія, музичне мистецтво, загальна мистецька освіта, мультимедійна художня творчість.

Стрімкий розвиток інформаційних комунікаційних технологій відкриває нові можливості для удосконалення навчально-виховного процесу. Викладання мистецьких дисциплін потребує використання сучасних мультимедійних засобів, які дозволяють синтезувати різні види мистецтва, застосовувати інноваційні педагогічні технології. Одним із напрямів впровадження сучасних медіатехнологій в мистецькій освіті є використання музичних мультимедійних наративів на уроках музичного мистецтва в основній школі.

Дослідження наративного навчання, започатковані такими зарубіжними вченими, як: Брунер Дж. (Bruner J.), Лінн А. (Linne A.), Рікер П. (Ricoeur P.), Оехлман К. (Oehlmann C.), в останні роки активно розробляють вітчизняні педагоги Лещенко М., Мараховська Н., Тимчук Л. та ін. Питання застосування

мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі висвітлено в роботах Базелюка О., Бикова В., Запорожченко Ю., Лещенко М., Масол Л., Овчарук О. та ін. Наукова проблематика та методологічні підходи розвитку загальної мистецької освіти в сучасній школі досліджуються у працях Аристової Л., Комаровської О., Миропольської Н., Масол Л., Назаренко Н., Хлебнікової Л. та ін.

Мета статті полягає у визначенні змісту та особливостей застосування музичних мультимедійних наративів на уроках музичного мистецтва в основній школі.

Під педагогічним наративом розуміють рефлексивну оповідь, що передбачає розширення можливостей збагачення потоку інформації віртуальними, чуттєво-емоційними, суб'єктивними характеристиками. На думку Л. Тимчук, мультимедійний наратив дозволяє

збільшити простір значень за допомогою інформаційно-комунікативних технологій, які впливають на стратегії конструювання, розуміння й пізнання реальності та ідентифікації в ній людини як частини цієї реальності [5, с. 358]. Тому застосування педагогічних мультимедійних наративів на уроках музичного мистецтва забезпечує рефлексивний підхід у навчанні.

Завдяки рефлексії навчальний матеріал набуває особистісного смислу, високої значущості. Дитина шукає зв'язок нової інформації з іншими процесами і явищами, вже відомими їй раніше, зіставляє її зі своїм життям, власними ціннісними орієнтирами. Тому включення механізмів рефлексії підвищує мотивацію навчання, спонукає до самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Аналіз теорії рефлексивного навчання, у якому виокремлюють чотири види рефлексії, що впливають на процес пізнання людиною світу [4, с. 37], свідчить, що рефлексивний компонент застосування мультимедійних наративів сприяє активізації пізнавальної діяльності учня через переосмислення ним своїх вчинків і образів власного «Я» як індивідуальності, власних художніх смаків, естетичних цінностей, знання про об'єкт і способи дій із ним, знань про структуру й організацію колективної взаємодії, уявлення про внутрішній світ іншої людини і причини тих чи інших її вчинків. Отже, мультимедійний продукт тільки тоді буде наративом, коли він відповідає інтересам аудиторії, є зрозумілим і захоплюючим, актуалізує вже наявні у реципієнтів знання й досвід, спонукає до переосмислення себе, інших та навколишнього світу.

Мета застосування музичних мультимедійних наративів у навчально-виховному процесі відповідає основним положенням Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти й полягає у формуванні в учнів інформаційно-комунікаційної, предметної мистецької та міжпредметної естетичної компетентностей, а також здатності до художньо-творчої самореалізації і культурного самовираження. Наративний підхід до використання мультимедійних технологій у загальній мистецькій освіті сприяє ефективному вирішенню таких

завдань освітньої галузі «Мистецтво», як: формування креативних і комунікативних якостей; формування вмінь і навичок аналізувати, інтерпретувати та оцінювати твори мистецтва; збагачення духовного світу учнів у результаті вивчення творів мистецтва; формування ціннісного ставлення до дійсності і творів мистецтва, розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів; виховання здатності до художньої самореалізації, культурного самовираження.

О. Базелюк, досліджуючи мультимедійні технології як інновації в інтегративній мистецькій освіті, зазначає, що їхнє застосування інтенсифікує навчально-виховний процес на всіх рівнях, активізує навчання та творчу діяльність учнів, сприяє розвитку особистості дитини, її мислення, комунікативних здібностей, інформаційної культури. Використання мультимедійних технологій у загальній мистецькій освіті сприяє реалізації соціального замовлення щодо комп'ютеризації та інформатизації сучасного суспільства, дозволяє здійснювати інтеграцію не тільки на рівні видів мистецтв, а й на рівні предметів [1, с. 136].

Звичайно, такий підхід може забезпечити вчитель з високим рівнем сформованості медіакомпетентностей, які включають знання понять і процесів медіакомунікації, розуміння впливу медіа на різні аспекти життя, основ і засад композиції образотворення, уміння інтерпретувати невербальні інформаційні повідомлення, усвідомлення і здатність прочитання психологічних механізмів позитивного й негативного впливу медіа на реципієнтів, дидактичні вміння використовувати та створювати медіапродукти та інші якості [2, с. 16–17].

Не менш важливою умовою ефективного впровадження медіатехнологій у загальну мистецьку освіту та реалізації поліхудожнього підходу є залучення дітей до елементів медіатворчості. У програмі курсу за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів «Мультимедійна художня творчість», розробленої Л. Масол та О. Базелюком, визначено концептуальні засади навчання учнів такого виду діяльності, які ґрунтуються на ідеї інтеграції предметів

«Художня культура» та «Інформатика» [3]. В основу змісту курсу покладено культурологічний та компетентнісний підходи, які доцільно застосовувати й у процесі вивчення предмета «Музичне мистецтво», залучаючи школярів до елементів художньої творчості засобами мультимедіа.

Найпростішою формою музичного мультимедійного наративу є мультимедійна презентація без словесного наповнення (невербальна). У такій презентації демонструються декілька зображень або слайд-шоу, які супроводжуються музикою. Музичний супровід виконує емоційну, інформаційну функції або поєднує їх. Звукова складова має підсилювати почуття від перегляду зображень, викликати позитивні емоції. Невербальний мультимедійний наратив може бути використаний на етапі постановки навчальної проблеми. У цьому випадку відбувається актуалізація раніше набутих знань, рефлексія власного досвіду слухача. Демонстрація такого виду презентації на етапі узагальнення дозволяє долучити учнів до обговорення навчального матеріалу вже в ролі експертів.

Вербальні мультимедійні наративи – це вид презентації, який доповнюється словесним текстом. Вербалізація може бути прозовою або віршованою (використання уривків із відомих літературних творів, авторських учнівських поезій, есе, художніх розповідей тощо). Тексти можуть бути як у графічному форматі, так і в звуковому, тобто презентація може містити написи або супроводжуватися розповіддю оповідача. У першому варіанті словесний текст має бути лаконічним, у вигляді коротких зрозумілих фраз невеликого обсягу. Надмірна кількість текстового зображення заважає емоційному сприйманню наративу.

Цікавою формою застосування медіатехнологій є розробка циклу мультимедійних презентацій, які підпорядковують одній тематичній лінії і чергують із розповідями вчителя або інтерактивними прийомами залучення учнів до обговорення почутого й побаченого. Такий підхід доречний, коли одна тема розглядається у декількох аспектах або містить окремі змістові частини.

Найскладнішою формою мультимедійних наративів є відеофайли, які створюються спеціально для розкриття певної теми та відповідають меті заняття. Розробка таких наративів потребує складнішого аніж PowerPoint програмного забезпечення й вимагає спеціальних технічних умінь. Серед комп'ютерних відеоредакторів, у яких можна створювати відеофайли поширеними є Windows Movie Maker, Windows Live (Windows Live Movie Maker), VideoPad Video Editor, GiliSoft Video Editor та багато інших.

Технологія створення музичних мультимедійних наративів має декілька етапів. На першому відбувається визначення мети застосування медіапродукту та з'ясується, яку функцію повинні виконувати зображення та музика в даній розробці (пізнавальну, естетичну, сугестивну, компенсаційну тощо). Так наприклад, якщо мультимедійна презентація створюється вчителем з метою ознайомлення учнів із балетом як мистецьким жанром, то основним завданням у добірці музичного матеріалу буде ознайомити дітей з видатними творами цього жанру та його особливостями. При цьому пізнавальна функція музики домінуватиме. Аналізуючи, наприклад, «Вальс квітів» з балету «Лускунчик» П. Чайковського, з яким школярі вже знайомилися в початкових класах, учитель звертатиме увагу на засоби виразності, характер твору, а зображення, які він добре, демонструватимуть сцени з вистави, фото композитора й виконавців, афіші тощо.

Якщо ж основною метою створення мультимедійного файлу є розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів, домінуючими функціями стають естетична, гедоністична. Тоді музика «Вальс квітів» може супроводжувати добірка захоплюючих зображень квітучої галявини чи саду, художні фото та картини, на яких зображені квіти. Учні самостійно можуть створити такі презентації та придумати назву своїй добірці («Вальс жоржин», «Вальс мальв», «Вальс волошок» тощо). Під час обговорення учнівських робіт учитель звертатиме увагу на те, які почуття викликала музика, яка добірка сподобалася найбільше, які

квіти уявляв композитор, коли створював твір тощо.

На наступному етапі створення наративу відбувається виокремлення змісту. За змістом мультимедійні наративи, які застосовують на уроках музичного мистецтва, умовно можна поділити на такі різновиди: розповіді про певного композитора, виконавця чи мистецьке явище (епоху, напрям, жанр, музичний твір, інструмент та ін.); інтегрування різних видів мистецтв під час слухання музики; медіасупровід пісень, які виконують під час уроку.

Основним завданням мультимедійних наративів першого виду є набуття учнями музично-історичних знань для глибокого розуміння мистецьких явищ, основних закономірностей розвитку музичного мистецтва, виховання в них естетичного смаку та відчуття стилю. Вони можуть охоплювати таку тематику: життя і творчість окремих композиторів; життя і творчість окремих виконавців (інструменталістів, вокалістів, диригентів, хормейстерів тощо); певні культурні епохи розвитку музичного мистецтва; музичні стилі й жанри; історія виникнення, особливості звучання та побутування окремих музичних інструментів; історія виникнення, жанрові особливості, художні образи, особливості інтерпретації певних музичних творів; народне музичне мистецтво країн світу; інші музичні явища (композиторські школи, мистецькі фестивалі, артпроекти, музика в кіно та ін.).

Формування змістового наповнення наративу має включати такі складові: виокремлення цікавої текстової інформації, добір музики та формування ряду зображень та відеофрагментів. Добираючи інформацію для створення презентації, варто виокремити ключові положення про мистецьке явище та цікаві факти. При цьому необхідно враховувати спрямованість інформації на активізацію рефлексії учнів, її зв'язок із життям, актуальність, відповідність віку та інтересам тих, кому адресовано наратив. Так наприклад, ознайомлюючи учнів із «Щедриком» М. Леонтовича, доцільно включити до фото- і відеоряду кадри з художніх фільмів «Гаррі Поттер» та «Сам удома», де звучить обробка пісні, дібрати фото Карнегі Холу в

Нью-Йорку, де прозвучав твір у 1921 р. і саме відтоді отримав популярність у всьому світі. Варто використати відеофрагменти флешмобу «Щедрик 100 challenge» (листопад-грудень 2016 р.), присвяченого 100-річчю від дня першого виконання твору.

Як зазначалося раніше, до створення подібних презентацій слід залучати і школярів. На етапі добору змісту наративу про життя і творчість певного композитора учні, наприклад, можуть виконати такі завдання: написати коротке есе на тему: «Факти з життя композитора, які мене найбільше вразили»; дослідити, які твори композитора є найпопулярнішими серед користувачів Інтернету; визначити музичні твори, які найбільше сподобалися; дібрати портрети або фото композитора, ілюстрації до його творів тощо.

Наступний вид музичного мультимедійного наративу – це медіасупровід до слухання музичних творів. Він має виконувати естетичну функцію, відповідати стилістичним особливостям музики, доповнювати її характер, настрій та посилювати емоційне сприймання твору. Візуальний ряд може відображати зміст музики, якщо вона є програмною. Високохудожні зразки синтезу образотворчого та музичного мистецтв подано авторами підручників «Музичне мистецтво» для загальноосвітніх навчальних закладів Л. Масол та Л. Аристовою. Творчі знахідки науковців-практиків, вміщені у підручниках, доцільно використовувати для створення музичних мультимедійних наративів, наприклад, поєднавши такі зразки різних видів мистецтв: К. Дебюссі, Симфонічна сюїта «Море» – К. Хокусай «Хвиля», І. Айвазовський «Хвиля»; В. Кікта, Концертна симфонія для арфи з оркестром «Фрески Софії Київської», І частина «Орнамент» – фото та відео фресок Софії Київської; В. Сільвєстров «Елегія» – картини з циклу «Елегії» П. Бєвза; муз. Ф. Шубєрта, сл. Й. Гєтє «Лісовий цар» – Г. Плєуддєманн «Лісовий цар»; В. Моцарт, Фантазія d-moll – В. Усянов «Дитячі фантазії», К. Тейлор «Дитячі фантазії»; М. Скорик «Карпатська рапсодія» для скрипки і фортепіано або «Карпатський концерт» – А. Каштай, «Рання весна», «Золота осінь», А. Шєпа

«Карпатська весна», А. Ерделі «Річка в горах» та багато інших прикладів.

Зміст мультимедійного наративу кожен педагог може формувати самостійно. Визначаючи тему презентації та формуючи звуковий і візуальний ряди, вчитель повинен керуватися темою уроку, його метою і завданнями. У доборі медіа матеріалів може враховуватися регіональний аспект, популярність мистецького твору в дитячому середовищі, актуальність мистецької події, яка зображується тощо. Важливо використовувати потужний виховний потенціал мультимедійного продукту в контексті національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Надзвичайно важливо добирати твори мистецтва, які викликають почуття гордості за свою країну, розкривають героїчні сторінки історії українського народу, розповідають про боротьбу українців за волю й незалежність. Це можуть бути не лише класичні твори чи народна музика, а й зразки сучасних музичних жанрів – патріотичні пісні з останніх музичних альбомів гуртів «Океан Ельзи», «Антитіла», «С.К.А.Й», «Тартак», К. Скрябіна та ін. Темати мультимедійних наративів можуть бути такі: «Сам собі країна», «Омріяна земля», «Воїни світла», «Герої не вмирають!», «Україна – це ми!», «Час для добра» та ін. Візуальний ряд до таких презентацій може містити не лише патріотичні фото і відео сьогодення, а й медіапродукції картин сучасних художників. Прикладом може бути поєднання авторської пісні Джамали «1944», з якою співачка здобула перемогу на міжнародному конкурсі «Євробачення-2016» з картинами відомого художника Рустема Емінова, присвяченими трагедії депортації кримськотатарського народу.

Залучаючи учнів до художньої мультимедійної творчості через виконання проектів зі створення мультимедійних наративів, учитель може запропонувати такі **завдання**: дібрати ряд зображень до певного музичного твору; укласти фотодобірку з мережі Інтернет до певної музики; виготовити фото за допомогою доступного гаджета; дібрати музику, яка б характеризувала запропоновану фото- або відеодобірку; створити музичну мультимедійну розповідь на

визначену тему («Золота осінь», «Козацька звитяга», «Новорічна казка», «Захисникам України», «Святині моєї землі») та ін. У доборі музики й зображень учні можуть користуватися матеріалами з медіатеки вчителя або долучатися до їхнього пошуку, користуючись електронними каталогами бібліотек та інтернетресурсами. Проектна група має попередньо подати дібрані матеріали на узгодження вчителю та обґрунтувати їхню доцільність та естетичну цінність. Наявність у кожної дитини або її батьків мобільного телефону, гаджета чи фотоапарата уможливує залучення учнів до фотографії як виду мистецтва. Так наприклад, учні самостійно можуть виготовити власні фото на теми «Моє місто навесні», «Зимова прогулянка» та дібрати відповідну музику з циклів «Пори року» А. Вівальді чи П. Чайковського.

У створенні мультимедійної презентації може взяти участь увесь клас. Наприклад, якщо кожна дитина добре зображення одного з музичних інструментів чи групи інструментів, які звучать у творі «Путівник по оркестру» Бенджаміна Бріттена, вчитель легко скомпонує зображення та продемонструє їх у потрібній послідовності під час слухання твору на уроці.

Цікавим видом застосування музичного мультимедійного наративу є демонстрація зображень та відеофрагментів під час виконання музичних творів, найчастіше – пісень. Так, презентація застосовується під час ознайомлення учнів з піснею, але найчастіше супроводжує спів дітей, коли ті вже гарно знають словесний та нотний текст, досягли певного рівня виконавської майстерності та можуть розкрити художні образи твору. Такі мультимедійні наративи застосовують і в позаурочній виховній роботі під час виступу учнів на шкільних концертах. Медіасупровід до пісні, яка вивчається, можна створити з учнями безпосередньо на уроці, аналізуючи заздалегідь підготовлені педагогом фото- і відеофайли. Добір візуального ряду, готових презентацій може здійснюватися учнями в процесі підготовки до наступного уроку або участі в роботі творчої групи з підготовки медіасупроводу до пісні. Дібрані

матеріали завчасно надсилають вчителю, який формує з них медіафайл і демонструє його на уроці. Якщо кожен учень класу готував свій проект, то вчитель обирає для презентації один або декілька найуспішніших.

В основній школі медіасупровід може бути створено на різну тематику до будь-якої пісні. Наведемо приклади творів з описом можливих зображень:

– музика М. Балеми, вірші М. Вонь і П. Карася, «Козацькому роду нема переводу» – репродукції картин, фото, відео з художніх та документальних фільмів, у яких відображено мужність, силу духу і звиягу українських козаків, висвітлено історію Війська Запорізького, продемонстровано сучасні козацькі ігри («Сокіл», «Джура», «Заграва») та елементи українського народного бойового гопака;

– українські народні щедрівки «Ой сивая тая зозуленька», «Щедрик», «Ой у полі плужок оре», «Добрий вечір тобі, пане господарю» або інші – зображення атрибутів щедрого вечора та нового року (різдвяна зірка, дідух, місяць, народні новорічні прикраси, кутя), колядні гурти, сцени із народних вистав «Вертеп» та «Коза», репродукції картин українських художників відповідної тематики;

– музика І. Карабиця, сл. Ю. Рибчинського, «Пісня на добро» – відео зображення краєвидів України, відзняті фахівцями за допомогою квадрокоптерів, фото природи рідної землі, культурних пам'яток;

– музика В. Філіпенка, вірші А. Навродського, «Веснянка» – весняні пейзажі;

– К. Скрыбін, «Сам собі країна» – фото сучасної патріотичної молоді;

– музика О. Білаша, вірші Д. Павличка, «Два кольори» – фото- та відеозображення народної вишивки різних регіонів України;

– музика і вірші Н. Май «Моє дитинство золоте» – фото дитячих років учнів класу;

– музика І. Кириліної, вірші О. Вратарьова, «Зелене слоненя» – відскановані зображення малюнків, які створили учні класу спеціально до цієї пісні та які ілюструють словесний текст і відображають настрої музики;

– музика і вірші А. Побужанської «Кольорова планета» – фото і відео екологічної тематики, уривки з науково-популярних фільмів про природу різних частин світу.

Наступним етапом створення музичного мультимедійного наративу після виокремлення змісту є драматургія та побудова сюжетної лінії. У тих презентаціях, циклах чи відео, які розповідають про певне мистецьке явище чи видатну особистість і передбачають наявність словесного тексту, спочатку виокремлюється вступ, який має викликати інтерес і актуалізувати досвід слухачів. Найважливіші факти та події структурують в основній частині. Заключний текст подають як емоційний підсумок, який спонукатиме до саморефлексії та переосмислення своїх знань і досвіду. У створенні мультимедійного наративу без вербального оформлення вчителю необхідно продумати вступне й заключне слово з метою забезпечення рефлексивного й емоційного сприймання творів мистецтва.

Завершальним етапом створення мультимедійного наративу є цифрова обробка інформації, тобто монтаж мультимедійної презентації, циклу чи відеофільму засобами спеціальних комп'ютерних програм. Словесний текст може бути озвучений ведучим, який презентує наратив, або записаний у цифровому режимі. Якщо створюють відеофрагменти із включенням синтетичних видів мистецтва (фрагменти опер, мюзиклів, кінофільмів), накладання додаткового звукового ряду здебільшого не застосовують. Обрані відеофрагменти готових телевізійних продуктів мають відповідати дидактичній меті, сюжетній лінії мистецької оповіді та принципам створення мультимедійних педагогічних наративів.

Основними технічними засобами застосування мультимедійних наративів є комп'ютер, мультимедійний проектор або гаджети: планшети, мобільні телефони, які підтримують функції перегляду аудіо-, відеофайлів, зображень та мають відповідне програмне забезпечення. Для спрощення процесу передачі даних між учнями, вчителем доцільно застосовувати хмарні технології. Створення хмари для обміну файлами,

які містять зображення, звук та відео, дає можливість дітям завантажувати виконані завдання заздалегідь, що дозволяє вчителю завчасно перевіряти, коригувати, доопрацьовувати учнівські роботи. Діти отримують доступ до всіх аудіо-, відео- та фотоматеріалів, що містяться в спеціально створеній учителем базі. Школярі користуються завантаженими медіафайлами під час виконання творчих проєктів, самостійної й індивідуальної роботи. Забезпечення вільного доступу до хмари всіх учнів класу дає можливість організувати обмін медіафайлами між дітьми з метою розширення їхніх знань, взаємоаналізу та взаємооцінки творчих досягнень один одного, що сприяє художній самореалізації та культурному самовираженню.

Таким чином, застосування мультимедійних наративів на уроках музичного мистецтва в основній школі дозволяє інтегрувати різні види мистецтва, досягати високого рівня візуалізації, впливати на емоційну сферу слухачів та забезпечувати рефлексивний підхід у навчанні.

Подальші наукові розвідки вважаємо за необхідне спрямовувати на дослідження проблеми підготовки педагогів до використання наративних методик із застосуванням мультимедійних засобів навчання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Базелюк О. В. Мультимедійні технології як інновація у інтегративній мистецькій освіті / О. В. Базелюк // Професійна орієнтація: теорія і практика : наук.-метод. посіб. [для пед. працівників] / за ред. О. В. Мельника. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2011. – Вип. 2. – С. 131–137.
2. Лещенко М. П. Розвиток інформаційно-комунікаційних і медіа компетентностей учителів у міжнародному педагогічному просторі / М. П. Лещенко, Л. І. Тимчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Т. 38, вип. 6. – С. 13–28.
3. Масол Л., О. Базелюк. Мультимедійна художня творчість. Програма курсу за виходом для загальноосвітніх навчальних закладів (9 клас) / Л. Масол, О. Базелюк // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 4. – С. 55–58.
4. Степанов С. Ю. Психологія рефлексії: проблеми дослідження / С. Ю. Степанов, І. І. Семенов // Вопросы психологии. – 1985. – №3. – С. 31–40.

5. Тимчук Л. І. Наративне навчання у медіапросторі / Л. І. Тимчук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – №3(37). – С. 355–368.

REFERENCES

1. Bazelyuk, O. V. (2011). *Multymediini tekhnologii yak innovatsiia u intehtyivnii mystetskii osviti* [Multimedia technologies as innovation in integrative art education]. In O. V. Melnyk (Ed.), *Profesiina oriientatsiia: teoriia i praktyka: Vol 2* (pp. 131-137). Ivano-Frankivsk: Tipovit.
2. Leshchenko, M. P., & Tymchuk, L. I. (2013). *Rozvytok informatsiino-komunikatsiinykh i media kompetentnosti uchyteliv u mizhnarodnomu pedahohichnomu prostori* [Development of information and communication as well as

media competence of teachers in international pedagogical space]. *Informatsiini Tekhnologii i Zasoby Navchannia* [Information Technologies and Learning Tools], 38 (6), 13-28.

3. Masol, L., & Bazeliuk, O. (2010). *Multymediina khudozhnia tvorchiist* [Multimedia art creativity]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art & Education], 4, 55-58.
4. Stepanov, S. Yu., & Semenov, I. I. (1985). *Psikhologiiia refleksii: problemy issledovaniia* [Psychology of reflection: Problems of research]. *Voprosy Psikhologii*, 3, 31-40.
5. Tymchuk, L. I. (2014). *Naratyvne navchannia u mediaprostori* [Narrative studies in media space]. *Pedahohichni Nauky: Teoriia, Istoriia, Innovatsiini Tekhnologii*, 3(37), 355-368.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2017 р.

У статті розкрито систему і специфіку навчання вихованців «Колегіуму мистецтв у Опішні» імені В. Кричевського ліплення, що запроваджується з 1-го по 11-й клас за авторськими програмами і з відповідним матеріально-технічним оснащенням та ґрунтується на найкращих традиціях підготовки майстрів гончарства в Опішні.

Автор викремлює характерні риси опішнянської кераміки, її види, порівнює форми й оздоблення опішнянської іграшки з васильківською, подільською, косівською та іншими, що виготовляються народними промислами на теренах України. Методичні рекомендації щодо виготовлення молодшими школярами простих форм і композицій за мотивами новорічного свята з ілюстративними матеріалом будуть корисні для педагогів у організації і проведенні занять з ліплення в початковій школі.

Ключові слова: уроки ліплення, молодші школярі, опішнянська іграшка, ліплення композицій.

В українській системі освіти окремою ланкою є школи нового типу – загальноосвітні спеціалізовані навчальні заклади різного напрямку, зокрема й художньо-естетичного, що надають можливості своїм вихованцям спеціалізуватися в окремих галузях мистецьких знань і опанувати їх на більш високому рівні. До таких закладів належить Державна спеціалізована художня школа-інтернат I–III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» – освітній заклад, що надає початкову мистецьку освіту із образотворчого мистецтва

та гончарства. Учні 1–11-х класів разом із загальноосвітніми дисциплінами вивчають гончарство, скульптуру, технологію, рисунок, живопис, композицію, кольорознавство, основи технічного рисунка, креслення, історію мистецтв, основи керамології. Під керівництвом досвічених майстрів-гончарів, малювальниць, технологів, художників учні навчаються українського гончарства, виготовлення традиційних іграшок та гончарних форм посуду, опішнянського наліпленого декору та кальовки. Свою навчально-виховну діяльність опішнянський Колегіум мистецтв провадить в унікальній місцевості України – сели-